การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ในอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4*

THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE EDUCATIONAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS IN SANKHABURI DISTRICT, CHAINAT PRIMARY EDUCATION AREA, BASED ON IDDHIPÀDA 4.

คลินาพร แผ่นทอง[1], พระครูศรีสุธรรมวินิฐ[2] และ วรกฤต เถื่อนช้าง[3]

Klinaporn Phaenthong[1], Phrakhru Srisuthamniwit[2], and Worrakrit Thuenchang[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: k.phaentong@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท 2.เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท เก็บข้อมูลจากประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ ครูหัวหน้าฝ่าย โรงเรียนอำเภอสรรคบุรี จำนวน 165 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นด้านการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ทั้ง 5 ด้าน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมและการสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านการตัดสินใจเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก

* Received 13 May 2026; Revised 22 June 2026; Accepted 28 September 2026

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศองค์กรแห่งนวัตกรรม และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา, อิทธิบาท 4, การบริหารการศึกษา, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research aimed to: (*1*) examine the state of innovative leadership development among school administrators in Sankhaburi District under the Chainat Primary Educational Service Area Office; and (*2*) propose guidelines for developing innovative leadership based on the Four Bases of Success (*Iddhipàda 4*). The study employed a quantitative research approach.

The quantitative phase collected data from *165* participants, including school administrators, acting school directors, and heads of departments in schools located in Sankhaburi District. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire covering five aspects of innovative leadership development. Data were analyzed using mean and standard deviation.

The qualitative phase employed content analysis to synthesize guidelines for developing innovative leadership based on the Four Bases of Success (*Iddhipàda 4*).

The results revealed that:

The overall level of innovative leadership development was at a high level. Innovative vision and innovation-supportive organizational climate were at the highest level, while teamwork and participation, creative thinking skills, and innovative decision-making were at a high level. The proposed guidelines consisted of five aspects: promoting teamwork and participation, establishing an innovative vision, enhancing creative thinking, fostering an innovation-supportive organizational climate, and making rational decisions. These guidelines integrated the Four Bases of Success (*Iddhipàda 4*) Chanda (desire), Viriya (effort), Citta (attention), and Vimamsa (investigation) as key mechanisms for driving development.

Keywords: Innovative Leadership, School Administrators, *Iddhipàda 4,* Educational Administration, Primary Schools

บทนำ

การบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำในการกำหนดทิศทาง วางกลยุทธ์ และขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งผลให้สถานศึกษาต้องปรับตัวทั้งด้านการบริหารและการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (เทอดศักดิ์ ไชยสมปาน,2567) อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาไทยยังคงเผชิญปัญหาหลายประการ เช่น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่ทั่วถึง รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ยังต่ำกว่าเป้าหมาย ซึ่งสะท้อนจากผลการประเมินระดับชาติและนานาชาติที่ยังต้องได้รับการพัฒนา สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 โดย มาตรา 65 กำหนดให้พัฒนาบุคลากรทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิตและใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพ หากดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว จะช่วยให้เกิดนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารและจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ,2546)

สำหรับโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท พบว่าสถานศึกษาหลายแห่งยังประสบปัญหาด้านการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้การขับเคลื่อนนโยบายด้านนวัตกรรมยังไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ศึกษาอย่างจริงจัง แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2567) ได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และการพัฒนาสมรรถนะของครูและผู้เรียน อย่างไรก็ตาม จากการติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาในพื้นที่ยังพบว่า ผู้บริหารบางส่วนยังขาดการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม และการสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท,2567)

นอกจากนี้ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมไม่ได้หมายถึงเพียงความสามารถในการบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีคุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบริหารงานอย่างรอบคอบ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา อันเป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้บุคคลปฏิบัติงานด้วยความพึงพอใจ ความเพียร ความตั้งใจ และการพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล (พระโฆษิต โฆษิตฺตธัมโม,2565) ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในหลายบริบท แต่ยังขาดการศึกษาที่บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท โดยเฉพาะการศึกษาที่มุ่งเสนอแนวทางการพัฒนาเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท และเสนอแนวทางการพัฒนาตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกัน อาจทำให้ความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท แตกต่างกัน
2. ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสภาพแวดล้อมด้านการวัดและประเมินผลต่างกัน อาจทำให้ความคิดเห็นต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

(Quantitative Research) โดยมุ่งศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียน และพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนและกระบวนการของการวิจัยเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูรักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และครูหัวหน้าฝ่ายโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี จำนวน 33 โรงเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 165 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท, 2567)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นประมานค่า 5 ระดับ โดยแบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียดดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานะ ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 จำนวน 45 ข้อ

2.2 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ตามหลักอิทธิบาท 4 จากเอกสารและงานวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยไว้ 2) ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าสร้างเครื่องมือเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม 4) นำเสนอร่างเครื่องมือวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและขอหนังสือถึงผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขเพื่อหาค่า IOC 5) นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับประชากรโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 30 คน ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้าฝ่าย ที่มีลักษณะคล้ายกันกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพความเที่ยงตรงของเครื่องมือ 6) ปรับปรุงแก้ไข 7) จัดพิมพ์แบบสอบถามและนำไปใช้จริงเพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1. ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ 2. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำเครื่องมือที่สร้างนำเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวนทั้งหมด 3 ท่าน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คำนวณหาค่า IOC ได้ 0.67-1.00 ขึ้นไปทุกข้อ 3. การทดลองเครื่องมือ (Try – Out) นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปหาความเชื่อมั่น จากประชากร (Reliability) โดยนำไปทดลอง (Try – Out) กับครูที่มีคุณลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค การวิจัยครั้งนี้พบว่าค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.91 ถือว่าแบบสอบถามนี้มีความน่าเชื่อถือและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์แล้วเสนอต่อผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยและส่งแบบสอบถาม ไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 ชุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และครูหัวหน้าฝ่าย โรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยแนบเอกสารที่อธิบายถึงจุดประสงค์ของการวิจัยและชี้แจงถึงการตอบข้อมูลให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าใจ 3. กลุ่มเป้าหมายทำแบบสอบถาม 4. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาทั้งหมดอย่างละเอียด ก่อนจะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าความถี่ (f) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 1 แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อรายด้านและโดยภาพรวม

ตอนที่ 2 แปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้วิจัยได้นำสภาพที่ต่ำสุดในแต่ละด้านมาสร้างเป็นแนวทางโดยได้นำหลักธรรมอิทธิบาท 4 มาบูรณาการกับข้อที่ต่ำสุดในแต่ละด้าน และนำแนวทางดังกล่าวให้ที่ปรึกษาสาร

นิพนธ์ให้ข้อเสนอแนะและผู้ศึกษาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะตามอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4” สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียน อำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาทโดยรวมและรายด้าน

(n=165)

ลำดับ	ด้านการพัฒนาผู้นำเชิงนวัตกรรม	($\bar{x}$)	(S.D.)	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1	ด้านการทำงานเป็นทีม	4.48	0.44	มาก	3
2	ด้านวิสัยทัศน์	4.55	0.41	มากที่สุด	1
3	ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.43	0.45	มาก	4
4	ด้านบรรยากาศนวัตกรรม	4.52	0.41	มากที่สุด	2
5	ด้านการตัดสินใจ	4.39	0.46	มาก	5
รวมเฉลี่ย		4.47	0.43	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.47, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ซึ่งอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.55, S.D. = 0.41) รองลงมาได้แก่ข้อที่ 4 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.41) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ซึ่งอยู่ในระดับความคิดเห็น มาก ($\bar{x}$ = 4.39, S.D. = 0.46)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า แม้ด้านการกล้าตัดสินใจเชิงนวัตกรรมจะอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจเป็นเพราะการตัดสินใจเชิงนวัตกรรมต้องอาศัยความกล้าในการเปลี่ยนแปลงและการบริหารความเสี่ยง ขณะที่ผู้บริหารยังต้องปฏิบัติตามระเบียบและนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด รวมถึงเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร จึงอาจส่งผลต่อความมั่นใจในการตัดสินใจ ดังนั้น การพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การบริหารความเสี่ยง

และการสร้างความเชื่อมั่นในการตัดสินใจ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

2. ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4

ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนา โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ร่วมกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม โดยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน (ฉันทะ) การส่งเสริมความเพียรในการทำงานเป็นทีม (วิริยะ) การรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร (จิตตะ) และการประเมินปรับปรุงการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (วิมังสา)

2.2 ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรถ่ายทอดวิสัยทัศน์และสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ การสร้างศรัทธาในวิสัยทัศน์ (ฉันทะ) ความมุ่งมั่นในการผลักดันสู่การปฏิบัติ (วิริยะ) ความใส่ใจในการสื่อสาร (จิตตะ) และการปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับบริบท (วิมังสา)

2.3 ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดใจต่อแนวคิดใหม่และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนานวัตกรรม โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ความสนใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ (ฉันทะ) ความพยายามในการพัฒนานวัตกรรม (วิริยะ) ความตั้งใจในการคิดวิเคราะห์และประยุกต์ใช้แนวคิด (จิตตะ) และการใช้ข้อมูลและเหตุผลในการพัฒนานวัตกรรม (วิมังสา)

2.4 ด้านการสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรม โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ การสร้างความพึงพอใจในการทำงาน (ฉันทะ) การสนับสนุนทรัพยากรและกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง (วิริยะ) การใส่ใจความรู้สึกและบรรยากาศในองค์กร (จิตตะ) และการประเมินปรับปรุงสภาพแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ (วิมังสา)

2.5 ด้านการกล้าตัดสินใจเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรกล้าตัดสินใจในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ความเชื่อมั่นในการตัดสินใจ (ฉันทะ) ความเพียรไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (วิริยะ) ความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (จิตตะ) และการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผลก่อนตัดสินใจ (วิมังสา)

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษาสภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน รวมทั้งส่งเสริมให้ครูและบุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา กันถิน (2560) และ วัชรพงศ์ ทัศนบรรจง (2563) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านวิสัยทัศน์และการสร้างบรรยากาศองค์กร

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ด้านการกล้าตัดสินใจเชิงนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้ยังอยู่ในระดับมาก ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยบางส่วนที่พบว่าผู้บริหารมีความพร้อมด้านการตัดสินใจและการเปลี่ยนแปลงในระดับสูง ความแตกต่างดังกล่าวอาจสะท้อนบริบทของสถานศึกษาในอำเภอสรรคบุรีที่ยังเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และโครงสร้างการบริหาร ส่งผลให้ผู้บริหารต้องใช้ความระมัดระวังในการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำนวัตกรรมมาใช้ นอกจากนี้ การบริหารงานภายใต้ระเบียบและนโยบายที่ค่อนข้างตายตัว อาจทำให้ผู้บริหารไม่สามารถตัดสินใจเชิงนวัตกรรมได้อย่างคล่องตัวเท่าที่ควร จึงสะท้อนว่าแม้ผู้บริหารจะมีแนวคิดเชิงนวัตกรรม แต่ปัจจัยด้านบริบทองค์กรยังเป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการแสดงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอย่างเต็มศักยภาพ

ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทักษะการตัดสินใจ การบริหารความเสี่ยง และการสร้างความมั่นใจในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารงาน เพื่อให้ผู้บริหารสามารถปรับตัวและขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4

จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อการเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 165 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา

และครูรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ ครูหัวหน้าฝ่ายในโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี โดยเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนอำเภอสรรคบุรี เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรเกิดความรักและความพึงพอใจในการทำงานร่วมกัน เนื่องจากแรงจูงใจภายในช่วยเสริมความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กร อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวีระชาติ โปธา (2561) ที่ชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนเพิ่มเติมว่า การสร้างแรงจูงใจเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หากองค์กรยังขาดระบบสนับสนุนการทำงานร่วมกันหรือวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง

2. ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารควรวิเคราะห์และปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากบริบททางการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนจะช่วยกำหนดทิศทางองค์กรและสร้างความเข้าใจร่วมในการพัฒนานวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพิน ขุนทอง (2560) ที่พบว่า การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมาก แต่ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนว่า แม้ผู้บริหารจะมีวิสัยทัศน์ที่ดี หากขาดการสื่อสารและการมีส่วนร่วมจากบุคลากร วิสัยทัศน์ดังกล่าวอาจไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารควรเปิดใจและยอมรับแนวคิดใหม่ เนื่องจากการเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้และการสร้างสรรค์นวัตกรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาธราธิป วรวิชโย (2560) ที่เน้นการปฏิบัติงานตามหลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา อย่างครบถ้วน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์ในองค์กรยังขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมการบริหาร หากผู้บริหารยังยึดติดกับรูปแบบการบริหารเดิม อาจทำให้บุคลากรไม่กล้าเสนอแนวคิดใหม่หรือทดลองวิธีการทำงานที่แตกต่าง

4. ด้านการสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารควรประเมินและปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและการพัฒนานวัตกรรมของบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ) (2561) ที่พบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 อยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรมไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพียงอย่างเดียว หากยังรวมถึงบรรยากาศทางจิตวิทยา เช่น การเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและการยอมรับความแตกต่าง

5. ด้านการกล้าตัดสินใจเชิงนวัตกรรม พบว่า ผู้บริหารควรใส่ใจและรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของการตัดสินใจ เนื่องจากการตัดสินใจเชิงนวัตกรรมต้องอาศัยความรอบคอบและการบริหารความเสี่ยงควบคู่กัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญมี วิทยาสิทธิ์ (2560) ที่เน้นการกำหนดเป้าหมาย การบริหารทรัพยากร และการมอบหมายงานอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนว่า ผู้บริหารบางส่วนยังมีความระมัดระวังในการตัดสินใจเชิงนวัตกรรม เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ ระเบียบ และโครงสร้างการบริหาร จึงอาจส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงหรือการนำนวัตกรรมมาใช้เกิดขึ้นได้ช้ากว่าที่ควร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาทควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านนวัตกรรม การพัฒนาทักษะด้านวิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ และการตัดสินใจเชิงนวัตกรรม รวมทั้งสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน โดยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สื่อสารวิสัยทัศน์องค์กรอย่างชัดเจน ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ และปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน รวมถึงพัฒนาทักษะการตัดสินใจเชิงนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา

3.ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือกรณีศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและสะท้อนบริบทมากขึ้น นอกจากนี้ ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังพื้นที่อื่น และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม เช่น วัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยี และสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS (พิมพ์ครั้งที่ 9). บิสซิเนส อาร์ แอนด์ ดี.

เทอดศักดิ์ไชยสมปาน. (2567). ปัญหาการศึกษาไทยและแนวทางการแก้ไข. จาก https://so06.tci thaijo.org /index.php/edu-rmu/article/view/252109.

บุญมี วิทยาสิทธิ์. (2560). การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปวีณา กันถิน. (2560). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประชารัฐเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระโฆษิต โฆสิตธมฺโม. (2565). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารองค์กรสู่ความสำเร็จ. วารสารธรรมวัตร, 3(1), 39–47.

พระมหาธราธิป วรวิชโย (วรสายัณห์). (2560). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาวีระชาติ โปธา. (2562). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 14(48), 59–69.

พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ). (2561). การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยุพิน ขุนทอง. (2560). การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 . ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัชรพงศ์ ทัศนบรรจง. (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, ราชภัฏนครปฐม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. (2567) แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2567. จาก https://drive. google.com /file/d/1yU3YR67PWlvoGweVWp1q11AJ-dO_rZM/view.